

SUNN
Breed Maatschappelijk Overleg
“Een nieuwe lente een nieuw
geluid?!”
Noorderheide, 21 maart 2019

Auteurs:
Erica Verdegaal (journalist/publicist over geldzaken)
Nathalie Boerebach (directeur SUNN)

Inhoudsopgave

<i>Het doel van de conferentie ‘Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!’</i>	2
Fase 1 van het Breed Maatschappelijk Overleg (BMO)	2
Fase 2 van het Breed Maatschappelijk Overleg	3
<i>Het programma van ‘Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!’</i>	3
<i>Analyse van de vier BMO-bijeenkomsten ‘Hoe doen we het eigenlijk?’</i>	3
Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor hulp- en dienstverleners en ervaringsdeskundigen:	4
Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor gemeenten:	4
Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor religieuze en levensbeschouwelijke organisaties:	5
Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor vermogensfondsen:	5
Met tot slot zeven aandachtspunten en aanbevelingen voor alle partijen:	5
<i>Selectiecriteria voor navolgbare en/of opschaalbare initiatieven</i>	6
<i>Actie- en speerpunten van de vier denk- en doetanks</i>	7
1. Benut als publieke partijen ‘het gouden ei’	8
2. Vergroot samen het bereik van noodhulp door steun aan SUNN en de SUN-noodhulpbureaus	9
3. Ondersteun duurzame groei uit de armoede	9
4. Organiseer bijeenkomsten op twee niveaus.....	10
5. Pak het taboe en de schaamte rond armoede en schulden aan	11
6. Zorg dat hulp daadwerkelijk terechtkomt bij de juiste personen.....	11
7. Organiseer train-de-trainer-modules en lokale gespreksgroepen voor moslims 12	
8. Keer terug naar de menselijke maat en zet gemeenten aan tot omdenken	12
9. Keer het rendementsdenken en de afrekencultuur binnen gemeenten	13
<i>En nu aan slag</i>	14
<i>Tot Slot</i>	15
<i>Noten</i>	16

Het doel van de conferentie ‘Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!’

De Nederlandse economie bloeit, de werkloosheid is miniem, en ons land behoort tot de rijkste naties ter wereld. Toch leven bijna een miljoen Nederlanders in armoede ⁱ. Een nóg grotere groep - zo'n 1,4 miljoen huishoudens - kampt met risicovolle of problematische schulden ⁱⁱ. Armoede en schuldenproblemen vormen een smet op onze welvaartsstaat. Beide kwesties staan dan ook hoog op de agenda van ministeries, gemeenten, wijkteams, het welzijnswerk, hulpverleners, vermogensfondsen, en religieuze en levensbeschouwelijke organisaties. Ook heeft dit thema de grote aandacht van wetenschappers, belangenorganisaties en ervaringsdeskundigen. Nederland borrelt hierdoor van de bevolgen initiatieven – vaak echte Parels zoals SUNN ze noemt – om mensen die financieel en maatschappelijk buiten de boot zijn gevallen, weer een toekomst te geven. Kortom: het maatschappelijk draagvlak is groot om te werken aan een samenleving waarin niemand door geldgebrek tussen wal en schip valt of zich uitgesloten voelt. SUN Nederland (SUNN) startte eind 2018 een Breed Maatschappelijk Overleg (BMO) om een actuele weergave te kunnen schetsen van de visie van alle betrokken partijen en sectoren waar SUN-noodhulpbureaus lokaal en SUNN op landelijk niveau mee samen werken op het gebied van armoede, schulden en urgente noden en om op basis daarvan kansrijke voorstellen, (samenwerkings-)ideeën en initiatieven te kunnen identificeren.

De bijeenkomst die op 21 maart 2019 plaats vond, de slotconferentie op het landgoed Noorderheide “Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!”, is het onderwerp van dit verslag. Het BMO-vijfluk is mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Ministerie SZW en diverse vermogensfondsen.

Fase 1 van het Breed Maatschappelijk Overleg (BMO)

Onder de titel ‘Hoe doen we het eigenlijk?’ bracht SUNN in 2018 in vier bijeenkomsten steeds 25 á 30 deelnemers bijeen van partijen waarmee SUN-noodhulpbureaus lokaal en tripartiet samenwerken en waar SUNN mee werkt op lokaal en landelijk niveau (o.a. religieuze organisaties, vermogensfondsen, hulp- en dienstverleners, gemeenten en ervaringsdeskundigen). In elk van de bijeenkomsten bediscussieerden de deelnemers hun werkwijze, de ervaren problemen, oplossingsrichtingen en hun ideeën en wensen rond de aanpak van armoede, schulden en urgente noden. Dit mondde uit in een inventarisatie van knelpunten, een scala aan ideeën voor betere of nieuwe vormen van samenwerking en een reeks wensen voor beleidsveranderingen. Ook kwam elke groep tot een flinke lijst van geslaagde armoede- en schuldenprojecten, de zogeheten Parels. Van elke bijeenkomst is een uitgebreid verslag op aanvraag beschikbaar bij SUNN ⁱⁱⁱ.

SUN: tripartiet en onafhankelijk

1. **hulp- en dienstverleners:** zij doen de aanvragen namens cliënten
2. **gemeente(n):** zij betaalt/ betalen salaris en kantoorkosten (en vaak ook een deel van giftenbudget)
3. **donateurs:** vermogensfondsen, kerken, bedrijfsleven, legaten, giften particulieren, enz. Samenwerking met aantal vaste partners: RDO, Bylandtstichting, DBL, Fonds Camp, De Drevon, enz.

Fase 2 van het Breed Maatschappelijk Overleg

De vier samenkomsten in 2018 vormden de opmaat voor de slotconferentie 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!', die plaatsvond op 21 maart 2019 op landgoed Noorderheide te Vierhouten. Hier kwamen dertig bevoegde vertegenwoordigers bijeen van vermogensfondsen, ministeries, gemeentes, universiteiten, religieuze organisaties, hulp- en dienstverleningsorganisaties en SUNN-noodhulpbureaus. Ook enkele ervaringsdeskundigen namen aan de discussies deel. Dit alles met als doel om beter kennis te maken met elkaars' werelden, kennis en kunde te delen en te vergoten, (nieuwe) contacten te leggen, en samen ideeën, actiepunten en speerpunten in kaart te brengen. Deze ideeën, actie- en speerpunten vormen het hart van dit verslag. Ze dienen ter bewustwording, inspiratie en om (al dan niet samen met SUNN) aan te vatten en/of te verwerken in beleid of projecten. SUNN hoopt dat elke lezer met dit verslag op zijn eigen manier voordeel heeft van de opbrengsten.

Het programma van 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!'

SUNN-directeur Nathalie Boerebach licht het werk en de ambities van SUNN toe. Daarna komt Marc Mulder aan het woord. Hij is een ervaringsdeskundige die een schuldenberg van anderhalve ton te boven is gekomen. Zijn verhaal is opgetekend op pagina 7. Vervolgens geeft Saskia Keuzenkamp, bijzonder hoogleraar participatie en effectiviteit VU en directeur Kennis en Innovatie bij Movisie, haar zienswijze op armoede en schulden en op de uitkomsten van het Brede Maatschappelijk Overleg 'Hoe doen we het eigenlijk?' van december 2018.^{iv} Ook noemt Keuzenkamp een reeks nuttige criteria om de kwaliteit van armoede- en schuldenprojecten aan af te meten. Aan het eind van de ochtend worden alle deelnemers opgedeeld in vier denk- en doetanks. Na een middag stevig brainstormen en uitwisselen formuleren deze vier teams samen negen speerpunten, met bij elk speerpunt zo mogelijk ideeën voor concrete acties. Deze actie- en speerpunten dienen voor partijen om zelf (of samen met SUNN) aan te vatten en/of te verwerken in eigen beleid of projecten. Ook schrijven de deelnemers deze middag een brief -die door SUNN verzonden wordt- aan een belangrijke persoon of organisatie met daarin een persoonlijke boodschap en de uitnodiging om in gesprek te gaan over armoede, schulden en urgente noden.

Analyse van de vier BMO-bijeenkomsten 'Hoe doen we het eigenlijk?'

Armoede en onoplosbare schulden zijn financieel én menselijk schadelijk voor onze samenleving. Probleemschulden veroorzaken veel stress, lichamelijke klachten, familieruzies, relatieproblemen, criminaliteit, meer suïcide en maar liefst een ton aan maatschappelijke kosten per probleemschuldenaar^v. Maar ook armoede zonder schulden is destructiever dan we vaak denken. Want in een samenleving als de onze – een meritocratie - heerst het onuitgesproken geloof dat succes voortkomt uit eigen inspanningen. Wie niet slaagt, is blijkbaar lui of incompetent. Die aanname leidt tot schaamte bij mensen die in armoede leven, omdat ze onderaan de maatschappelijke ladder staan. Die financiële gêne kan iemands zelfbeeld en zelfvertrouwen ondermijnen^{vi}. En zo vergroot armoede naast eenzaamheid ook de verkwisting van talent en sociaal kapitaal.

Een kleine wereld

Toen Gea drie jaar was, gingen haar ouders uit elkaar. Lang dacht Gea dat ze dom was, en ze maakte de mavo niet af. Haar vertrouwen om werk te vinden slonk, en Gea belandde in de bijstand. Aanvankelijk deed ze vrijwilligerswerk, totdat ze ongepland moeder werd van een zoon, die later een ernstige gedragsstoornis bleek te hebben. Op psychische gronden is Gea ontheven van arbeidsplicht. Geld voor activiteiten of bezoek heeft ze niet. Er komt niemand over de vloer. Haar wereld is piepklein. - Gebaseerd op het boek 'Alle dagen schuld' van Mirjam Pool -

De meeste mensen definiëren armoede als een situatie waarin het inkomen van een huishouden onder een minimaal aanvaardbare grens is gezakt. Maar geld zegt lang niet alles. Daarom groeit het aantal beleidsmakers dat armoede ziet als een breder probleem van maatschappelijke participatie en sociale uitsluiting. Prof. dr. Saskia Keuzenkamp behoort tot de laatste groep. Een goede ondersteuning van armen vereist volgens haar een bredere blik dan alleen een financiële. Vanuit deze visie analyseerde Keuzenkamp de uitkomsten van het Breed Maatschappelijk Overleg 'Hoe doen we het eigenlijk?'^{vii}. Per bijeenkomst noemt ze drie opmerkelijke zaken die zeker aandacht verdienen:

Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor hulp- en dienstverleners en ervaringsdeskundigen:

- Toegang tot privaat geld: veel hulp- en dienstverleners zijn niet of nauwelijks bekend met vermogensfondsen en zijn te weinig toegerust om fondsaanvragen te kunnen doen of een noodfonds in te zetten. Deze beroepsgroep heeft meer kennis van fondsen en de manier waarop je er een beroep op kunt doen.
- C'est le ton qui fait la musique: De term 'schuld' heeft volgens SUNN een negatieve bijklank, deze term suggereert dat een probleemschuld ook altijd aan jezelf te wijten zou zijn ("deze is je eigen schuld"). Dat woordgebruik voedt schaamte, waardoor schuldenaren vaak niet of te laat hulp vragen. Zo'n negatief gevoel geeft ook het woord 'armoede(bestrijding)'. Andere, meer neutrale, framing zouden kunnen leiden tot minder schaamte als het over armoede, schulden en urgente noden gaat, denk daarbij aan gebruik van termen als 'geldzorgen' of 'welvaartsbevordering'.
- Positive reinforcement: in de dossiers van kwetsbare Nederlanders ligt de nadruk opvallend vaak op wat er aan mensen mankeert. Dit versterkt hun gevoel een 'loser' te zijn. Initiatieven zouden erop gericht moeten zijn om mensen bewust positief te benaderen, zodat ze weer vertrouwen krijgen in zichzelf en hun omgeving. Bij dit proces kunnen ervaringsdeskundigen een belangrijke rol spelen.

Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor gemeenten:

- Hoogste tijd voor hervatten van publiek-private samenwerking: gemeenten werken over het algemeen nog te weinig samen met vermogensfondsen en SUNN. Dat is verklaarbaar vanuit de uitbouw van de verzorgingsstaat in de naoorlogse decennia. In deze periode werd de leniging van noden een taak van de overheid (vooral via de bijstand). Dit verkleinde de rol en verantwoordelijkheid van particuliere, filantropische organisaties. Maar nu de verzorgingsstaat is uitgekleed, hebben gemeentes meer kennis, visie en partnerschappen nodig met betrekking tot particuliere partijen.
- Politieke kleur van grote invloed op samenwerking: de politieke signatuur van een gemeentebestuur kan publiek-private samenwerking bij de aanpak van armoede en schulden, zoals de oprichting van een SUN-noodhulpbureau, in de weg zitten. Een linksgeoriënteerd college vindt de problematiek vooral een gemeentelijke taak en ziet armoede- en schuldenbeleid vaak als een resultaat van eigen falend beleid. En een rechts georiënteerd college acht mensen eerder zelf verantwoordelijk voor hun leven. Ze zijn bang om mensen met noodhulp te 'pamperen'.
- Cultuurverandering is nodig. Een effectieve aanpak van armoede, schulden en urgente noden kan niet zonder een cultuurverandering binnen gemeenten. Te vaak voelen mensen zich nu een dossier dat van het kastje naar de muur wordt gestuurd, waarbij ambtenaren niet zelden vanuit hun eigen overtuigingen te werk gaan of niet bestaande regels toepassen (bijv. met betrekking tot privacy), die het proces belemmeren. Dit terwijl de wet de ruimte biedt om anders te handelen. Gemeenten zouden moeten uitgaan van de vraag: Wat heeft iemand écht nodig? Uitgaan van besteedbaar inkomen en het wegnemen van complexe regelgeving helpt daarbij.

Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor religieuze en levensbeschouwelijke organisaties:

- Moslimorganisaties zouden binnen het sociale domein beter betrokken moeten worden bij activiteiten op het gebied van armoede, schulden en urgente noden dan tot nu toe het geval is. Dit geldt ook voor de samenwerking tussen hen en SUN-noodhulpbureaus omdat de onderlinge band over het algemeen vrij minimaal is (enkele uitzonderingen daar gelaten). Als het bijvoorbeeld gaat om het bekleden van lokale bestuursfuncties of het bijdragen aan het SUN-giftenbudget dan is de moslimgemeenschap niet of nauwelijks vertegenwoordigd. Dit is opmerkelijk te noemen omdat de armoede- en schuldenproblematiek onder deze doelgroep fors aanwezig is en ook een groot percentage van de aanvragen bij SUN-noodhulpbureaus bestemd is voor mensen met een migrantenachtergrond, veelal moslims. Ook op landelijk niveau kan SUNN verbetering trachten te bereiken door in te zetten op de banden tussen islamitische organisaties, moskeeën en SUN-noodhulpbureaus.
- Werken met vrijwilligers kent grenzen: religieuze en levensbeschouwelijke organisaties werken veel met vrijwilligers. De problematiek van mensen is echter tegenwoordig in veel gevallen zó complex dat het steeds vaker onverantwoord is om er vrijwilligers op af te sturen en verantwoordelijk voor dossiers maken.
- Nieuw engagement onder gelovigen: theoloog Rikko Voorberg pleit voor 'collectief empowerment'. Dat is het mobiliseren van mensen om samen een onrecht aan de kaak te stellen. Een voorbeeld is de wake in een gereformeerde kerk in Katwijk om de uitzetting van een Armeens gezin te voorkomen. Collectief empowerment kan voor religieuze en levensbeschouwelijke organisaties een actuele, passende en effectieve manier zijn om een onrecht of misstand voor het voetlicht te brengen en nieuwe vormen van engagement te introduceren.

Drie aandachtspunten die ingebracht werden op de SUNN BMO-bijeenkomst voor vermogensfondsen:

- Vloeiende geld- en kennisstromen: vermogensfondsen geven aan meer van elkaar te willen leren en meer te willen uitwisselen op het gebied van armoede, schulden en urgente noden. Op die manier hoeft niet ieder fonds steeds opnieuw het wiel uit te vinden, kan men kennis van andere fondsen benutten en komt het geld eerder en effectiever op de juiste plaatsen.
- Analyseer informatie en verrijk elkaar daarmee: de fondsen beschikken over een schat aan kennis die nu niet wordt ontsloten. De (wetenschappelijke) analyse van de aanvragen en de casuïstiek kan veel inzichten opleveren voor de vermogensfondsen zelf, maar ook voor andere partijen als Rijk en gemeenten. Analyse kan duidelijk maken waar en bij welke groepen de nood het hoogst is, waaraan de fondsen het meest geld uitgeven, en hoe de steun zich verhoudt tot de inzet van andere partijen, zoals de (lokale) overheid. SUNN wil graag een rol spelen in het inventariseren, bundelen en ontsluiten van deze nog onbenutte informatie.
- Ruimte voor snel en vernieuwend handelen: een waardevolle kracht van fondsen ligt bij de financiering van vernieuwende initiatieven, want fondsen hebben geen last van langdurige en bureaucratische procedures. Voorwaarde voor het optimaal benutten van deze kracht is dat gemeenten beter bekend zijn met vermogensfondsen.

Met tot slot zeven aandachtspunten en aanbevelingen voor alle partijen:

- *Kies positieve termen*
Mensen met schulden schamen zich, en armen voelen zich 'losers'. Termen als 'armoedebestrijding', 'schulden' en 'eigen kracht' versterken dit gevoel. Dat werkt ondermijnend. Stop met het veroordelen van mensen met probleemschulden.

Vervang 'armoedebestrijding door woorden als 'bestaanszekerheid' of 'welvaartsbevordering'. En stop met de modieuze term 'eigen kracht', want niet iedereen beschikt daarover.

- *Kijk naar alle levensgebieden, niet alleen financiën*
Mensen die in armoede leven noemen in veel gevallen niet "geldgebrek" als hun grootste probleem, maar hun gebrek aan sociale contacten, de kansen voor hun kinderen en hun gevoel van uitsluiting. Ze kampen met een gehavend vertrouwen, een klein sociaal netwerk en weinig mogelijkheden om maatschappelijk te participeren. De aanpak hiervan vraagt om een levensbrede benadering die gericht is op het voorkomen van sociale uitsluiting.
- *Zet ervaringsdeskundigen breed in*
Stimuleer de inzet van ervaringsdeskundigen, want die hebben ervaren hoe geldproblemen doorwerken op alle levensterreinen. Betaal hen voor hun inzet of beter nog: neem ze in vaste dienst om blijvend uit de armoede te kunnen groeien. Zo'n ervaringsdeskundige moet wel voldoende gekwalificeerd zijn. Het is iemand die 'op basis van persoonlijke en collectieve ervaringskennis in staat is deze kennis, in welke vorm dan ook, door te geven aan anderen'.^{viii}
- *Maak specifiek toepasbare regelingen en beleid*
Veel deelnemers aan de bijeenkomsten pleiten voor meer aandacht voor specifieke groepen, zoals alleenstaande moeders, ondernemers, vrouwen die willen scheiden, armen die niet bij instanties bekend zijn, mensen met een lichte verstandelijke beperking, arbeidsmigranten, laaggeletterden, werkende armen, en huishoudens in een armoedeval doordat een kind 12 of 18 jaar is geworden.
- *Ontwikkel gezamenlijke expertise*
Alle deelnemende partijen geven aan dat ze meer van elkaar willen leren. Zo kunnen ze elkaar inspireren, en samen een sterke stem vormen om knelpunten uit de praktijk krachtig voor het voetlicht te brengen. Dat is belangrijk voor het aanjagen van verandering. Organiseer lokale, regionale of landelijke bijeenkomsten waarin alle partijen uit de keten vertegenwoordigd zijn en ontwikkel gezamenlijke expertise.
- *Zoek verbinding met elkaar*
De bij armoede en schulden betrokken partijen kennen elkaar vaak onvoldoende of staan soms huiverig tegenover elkaar. Gemeenten kennen de mogelijke rol van vermogensfondsen of moskeeën niet, kerken vinden het moeilijk om samen te werken met wereldlijke organisaties, islamitische organisaties kennen de noodfondsen vaak niet, fondsen weten te weinig van de manier van denken binnen gemeenten, enz. enz. Het actief zoeken en organiseren van verbinding is noodzakelijk en van belang voor het kunnen verbeteren van beleid.
- *Ga systematisch om met projecten*
Het programma [Schouders Eronder](#) doet onderzoek naar alle projecten in de schuldhelpverlening. De meesten blijken als een nachtkaaars uit te gaan zodra de subsidie stopt. Ergens anders begint men dan gewoon weer opnieuw, zonder te leren van de ervaringen die al zijn opgedaan. Dit valt te voorkomen door systematisch te inventariseren wat de leerpunten van projecten zijn, en welke projecten navolging of opschaling verdienen. Het volgende hoofdstuk beschrijft een mogelijke manier om de kwaliteit van projecten -zoals de Parels die bij de vier BMO-bijeenkomsten van SUNN genoemd zijn- te kunnen beoordelen.

Selectiecriteria voor navolgbare en/of opschaalbare initiatieven

Ons land borrelt van de initiatieven om mensen die financieel en maatschappelijk buiten de boot zijn gevallen, weer een toekomst te geven. Tientallen voorbeelden van dit soort projecten (de Parels) staan in de verslagen van de vier SUNN BMO-bijeenkomsten van 'Hoe doen we het eigenlijk?'^{ix} Maar wat verdient navolging of opschaling? En wat niet? Wie bepaalt dat? En hoe kunnen we de kwaliteit van een project vaststellen? Voor het

beantwoorden van die vragen kunnen we leren uit de zorgsector. Guus Schrijvers, oud-hoogleraar Publieke gezondheid en Gezondheidseconoom, verzamelde over een lange periode een grote hoeveelheid zorginnovaties die navolgbaar zijn, maar toch lang niet allemaal verspreid. Als voorbeeld van een succesvolle zorginnovatie noemt Schrijvers de huisartsenpost in Nijmegen. Deze voorloper werd binnen enkele jaren in heel Nederland gekopieerd. Hij hanteert de volgende [vier criteria](#) voor het identificeren van een navolgbare innovatie:

1. De innovatie is de projectfase voorbij, en al enkele jaren structureel ingebed. Bij afloop moet het project zijn geëvalueerd zijn en vervolgens zijn voortgezet als een reguliere activiteit, die regulier wordt bekostigd. Dit voorkomt dat het project 'uitdooft' als een projectleider vertrekt of de subsidie afloopt.
2. De innovatie is geëvalueerd, bij voorkeur door een externe partij. In het geval van zorginnovaties moet die evaluatie aantonen dat de innovatie: bijdraagt aan gezondheid, kwaliteit van de zorg en afremming van de kostengroei. Bij voorkeur is de innovatie getest in meerdere situaties.
3. De innovatie is theoretisch onderbouwd. Dat is belangrijk, want dat beantwoordt de vraag waarom de innovatie werkt. Of preciezer: Wat werkt voor wie? Werkt het bijvoorbeeld vooral voor alleenstaande moeders, of (ook) voor zzp'ers? Onder welke omstandigheden werkt de innovatie? Wat zijn de valkuilen? Wat voor competenties vergt de innovatie van de doelgroep, de professionals of de vrijwilligers die het uitvoeren? En hoe is de kwaliteit van de uitvoering geborgd?
4. Er is een vereniging of platform van gebruikers van de innovatie. Innovaties kunnen namelijk snel verouderen, maar een vereniging van gebruikers kan de innovatie gezamenlijk verder ontwikkelen. Zo kan een lerende praktijk ontstaan.

In een volgende fase zouden de bij het Breed Maatschappelijk Overleg betrokken organisaties zich via SUNN kunnen buigen over dit vraagstuk: welke Parels verdienen nou echt navolging en op welke gronden precies? Hier een succesvolle Top 10 van samenstellen en verspreiden onder gemeenten om hen op die manier te ondersteunen bij hun ambities op het gebied van armoede- en schuldenbestrijding kan een relevant vervolgaanbod vanuit SUNN en andere organisaties zijn.

Actie- en speerpunten van de vier denk- en doetanks

Armoede, schulden en urgente noden verdwijnen niet simpelweg door een beleidsmaatregel of landelijk Actieplan. Dat komt doordat geldgebrek ontspruit uit een kluwen van factoren, die elkaar regelmatig versterken en ook het zelfvertrouwen en het gevoel van eigenwaarde aantasten.

Evaringsdeskundige Marc vertelt op de bijeenkomst:

“Ik runde met plezier een spellenspecialzaak tot mijn zakenpartner bleek te sjoemelen. Toen ik die klap uiteindelijk te boven was, verloor ik onverwacht klandizie door langdurige wegwerkzaamheden voor mijn winkeldeur. Ik moest stoppen met mijn bedrijf, en had een berg schulden. Voor hulp klopte ik aan bij mijn gemeente, maar die stuurden mij van het kastje naar de muur. Jarenlang bleef ik steken in juridische en bureaucratische procedures. Toen mijn schulden eindelijk wettelijk konden worden gesaneerd, stond ik inmiddels anderhalve ton in het rood! In die periode heb ik de bodem bereikt. Ik kwam steeds meer alleen te staan, en veranderde van een krachtige, zelfverzekerde man in iemand zonder eigenwaarde en zelfvertrouwen.”

Onze maatschappij is complex, gedigitaliseerd, vol van verleidingen en gebaseerd op eigen verantwoordelijkheid. Dat maakt rondkomen moeilijk tot onmogelijk voor werkende armen, laagbetaalde zzp'ers, mensen in de bijstand, probleemschuldenaren en laaggeletterden. De laatste groep – onder meer analfabeten, migranten en mensen met een licht verstandelijke beperking - heeft geen grip op (digitale) voorwaarden, verkoopcontracten, verplichtingen en

regelingen. Ze vormen dan ook circa de helft van de groep problematische schuldenaren. Maar ook hoger geschoolden kunnen in de problemen raken, bijvoorbeeld door schulden na een echtscheiding, een bankroet, oplichting of ziekte. En dan is het hek van de dam. Want een tekort aan iets, bijvoorbeeld geld, blokkeert het denken ^x. Hierdoor kan iemands IQ (tijdelijk) wel 13 punten dalen^{xi}.

Kortom: de problemen van armen en schuldenaren zijn gevarieerd, complex en hardnekkig. De bestrijding ervan vraagt om een effectief en creatief samenspel van overheden, professionals, werkgevers, ervaringsdeskundigen, het maatschappelijk middenveld, private partijen, mensen met geldgebrek zelf en hun netwerken. Maar hoe? En wat zouden de betrokkenen beter kunnen doen? Daarover brainstormden en discussieerden de dertig deelnemers aan de slotconferentie 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!'. De deelnemers namen allen de BMO-verslagen door en identificeerden in gezamenlijkheid negen speerpunten die de focus van alle partijen verdienen in de komende tijd. Bij elk speerpunt bedachten de deelnemers zo mogelijk ook een aantal concrete actiepunten. Deze actiepunten dienen om zelf (of samen met SUNN) aan te pakken en/of te verwerken in eigen projecten of beleid. SUNN hoopt dat elke lezer op zijn eigen manier voordeel heeft van de opbrengsten.

1. Benut als publieke partijen 'het gouden ei'

Beleed dat armoede en schulden moet tegengaan, blijkt regelmatig niet te passen bij wat iemand écht nodig heeft om weer toekomstperspectief te zien. Anders gezegd: de beleids- en systeemwereld klopt vaak niet met de leefwereld. Dit valt te verbeteren door onderzoek te doen naar het perspectief van cliënten, en daar het beleid op aan te passen. Dit noemen deelnemers het werken met het [Gouden Ei](#). Het perspectief van inwoners en betrokken professionals of vrijwilligers heeft hierin een centrale plek. Om de kwaliteit en impact van beleid en het werk in de uitvoering vast te stellen, is dit perspectief consequent het uitgangspunt.

De SUN-noodhulpbureaus beschikken over toegang tot zo'n Gouden Ei, want anno 2019 bereiken 26 SUN-noodhulpbureaus met miljoenen Euro's elk jaar tenminste 6.000 mensen met urgente noden in 106 gemeenten. Analyse van die duizenden praktijkgevallen en miljoenen Euro's kan belangrijke informatie opleveren voor gemeentelijke en landelijke beleidsmakers en andere partijen. Denk aan een inventarisatie van het percentage mensen dat vastloopt op bureaucratische procedures (en welke procedures dit zijn). Of breng de oorzaken (gebeurtenissen of gedrag) in kaart waardoor de urgente noden zijn ontstaan of welke aanvragen er gedaan worden voor welk type mensen, voor welke bedragen en voor welke specifieke noden. Analyses kunnen aantonen hoe lokale en landelijke beleidsbesluiten uitwerken in de praktijk. En of dat wenselijk of juist onwenselijk is.

Te ondernemen acties:

- Identificeer welke partijen lokaal of landelijk beschikken over een "Gouden Ei" en benut hun expertise en gegevens, stel als voorwaarde dat het benutten ervan onderdeel uitmaakt van al het beleid dat ontwikkeld wordt.
- Voor de analyse van de SUN-data zouden partijen als [Movisie](#), [Platform31](#), SUNN, de SUN-noodhulpbureaus en een universiteit of een hogeschool een samenwerking kunnen zoeken. Mogelijk dat het Rijk en de gemeenten financieel kunnen bijdragen aan de opzet van dit onderzoek. Een groot ICT-bedrijf zou kunnen meewerken in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen als het gaat om invoer en verwerking van 'de big data'.
- SUNN zou samen met vermogensfondsen financiering kunnen organiseren voor analyse van deze gegevens, maar voor het op touw zetten van een systematische aanpak voor de Parels die zijn opgehaald op de BMO-bijeenkomsten.
- De opgehaalde kansen, knelpunten, ontwikkelingen en adviezen kunnen partijen bij Rijk, VNG, gemeenten en beleidsmakers voor het voetlicht brengen en zodoende

samen met hen effectiever beleid ontwikkelen. Dit gebeurt nu ook op lokale schaal bij SUN-noodhulpbureaus en de gemeente(n) waarin zij werkzaam zijn.

- Partijen kunnen landelijke aandacht genereren voor hun signalen wanneer zij meer gebruik maken van hun Gouden Ei, ook kunnen zij hun naamsbekendheid vergroten door de onderzoeksconclusies en ervaringsverhalen te verspreiden via persberichten, de website, het jaarverslag, sociale media, het netwerk en alle partners.

2. Vergroot samen het bereik van noodhulp door steun aan SUNN en de SUN-noodhulpbureaus

Noodhulp komt nu niet altijd terecht bij iedereen die erom zit te springen: soms komt dat doordat mensen geen vertrouwen (meer) hebben in hulpverlening; in andere gevallen is noodhulp onbekend, bijvoorbeeld bij mensen met een andere culturele achtergrond. Ook is in veel regio's simpelweg nog helemaal geen SUN-noodhulpbureau aanwezig. Vanwege de huidige grote aandacht voor armoede en schulden, de Klijnsmagelden die bedoeld zijn voor armoedebestrijding en de veranderende inzichten in wat er nodig is om armoede en schuldenproblematiek te bestrijden, is dit hét moment voor alle partijen om zowel het bereik van noodhulp als de landelijke dekking door SUN-noodhulpbureaus te helpen vergroten. Dan komt het geld exact terecht waar het het hardst nodig is.

Te ondernemen acties:

- Het betrekken van verenigingen van Islamitische organisaties zoals Diyanet en de Islamitische Stichting Nederland (ISN), maar ook christelijke organisaties zou kunnen leiden tot een grotere bekendheid en een groter SUN-giftenbudget, waardoor het giftenbudget lokaal stijgt en een SUN-noodhulpbureau meer mensen kan ondersteunen.
- Diaconieën, parochiële caritasinstellingen en andere kerkelijke organisaties stellen dat zij wel met SUNN zouden samen werken als SUNN daar een aanbod op zou ontwikkelen, door meer bekendheid met de werkwijze van SUNN is het samenwerken met en/of het opgaan in een SUN-noodhulpbureau op lokaal niveau meer voor de hand liggend.
- Ambassadeurschap van gemeenten die samenwerken binnen een bestaand SUN-noodhulpbureau kan leiden tot inspiratie en kan helpen deze werkwijze en vorm van partnerschap te promoten bij gemeenten zonder noodhulpbureau. Hierdoor kan de landelijke dekking makkelijker gerealiseerd kan worden.
- Steun vanuit het ministerie SZW met bijvoorbeeld een vaste jaarlijkse bijdrage aan de overhead van SUNN en de SUN-noodhulpbureaus: zowel SUN Nederland als de lokale noodhulpbureaus creëren met hun inzet meerwaarde doordat zij particuliere gelden weten aan te trekken die anders niet voor inwoners van de gemeenten beschikbaar zouden zijn en verstrekt zouden kunnen worden. Een investering in SUNN verdient zich op deze manier direct en in veelvoud terug.

3. Ondersteun duurzame groei uit de armoede

Het idee groeit dat hulpverlening zich meer zou moeten richten op preventie en duurzame oplossingen. Naast sociaal (netwerken), maatschappelijk (begeleiding) en psychologisch (zelfvertrouwen en veerkracht) kapitaal vormt economisch kapitaal (opleiding, werk) een belangrijk werkzaam mechanisme om duurzaam uit de armoede te kunnen groeien. Is een SUN-noodhulpbureau alleen te beschouwen als een stichting die noodhulp biedt? Of biedt een SUN-noodhulpbureau ook ondersteuning aan deze duurzame groei uit de armoede? In de praktijk is de grens tussen die twee opties niet scherp, in ieder geval is duidelijk dat de werking van een SUN-noodhulpbureau meer is dan het "verzachten van armoede" alleen. Een persoon kan immers ook duurzaam uit de armoede groeien wanneer een SUN-noodhulpbureau met een gift of lening een opleiding mogelijk maakt of door een gift sociale uitsluiting voorkomt. Er zou wat de deelnemers betreft meer gebruik gemaakt moeten

worden van de mogelijkheden, kennis en ervaring die de SUN-noodhulpbureaus te bieden hebben om te helpen bij duurzame groei uit armoede.

Te ondernemen acties:

- Een nieuwe type leningen zoals het SUN-Sociaal Leenfonds ^{xii} (SSLF) dat bij SUN Zoetermeer in gebruik is, verdient navolging. Gemeenten, lokale organisaties en SUN-noodhulpbureaus doen er goed aan nader te onderzoeken of de oprichting van een SSLF -een revolverend fonds tegen 0% rente- mogelijk is.
- Een werkzaam mechanisme om duurzame groei uit armoede te bereiken is wanneer men meer zou inzetten op opleidingen en werk in relatie tot de mogelijkheden van mensen die in armoede leven. Om dit te realiseren is maatwerk nodig (een ondernemer heeft een andere behoefte aan ondersteuning en ook andere competenties dan een langdurig werkloze of vluchteling en vice versa). Maatwerk bereikt men het beste door de betrokkenheid van ervaringsdeskundigen per doelgroep te organiseren. Investeer daarom in hun participatie en neem hen bij voorkeur betaald in dienst om hen een inkomen te verschaffen en om zodoende de hulp- en dienstverlening van binnenuit te kunnen optimaliseren.

4. Organiseer bijeenkomsten op twee niveaus

Lokaal en regionaal: Lokaal werkende partijen, zoals zorg- en dienstverleners, gemeenten en vermogensfondsen hebben in de regel weinig zicht op wat andere collega-organisaties lokaal en regionaal doen. Een conferentie kan de kennis over andere partijen vergroten. Mogelijk kunnen lokale en regionale partijen hun activiteiten hierbij verbinden, waardoor synergie-effecten ontstaan. Ook het professionele netwerk rondom een SUN-noodhulpbureau is gebaat bij een dergelijke ontmoeting: veel initiatieven en organisaties blijken niet van elkaars bestaan af te weten.

Landelijk: De deelnemers aan deze slotconferentie 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!' geven aan veel behoefte te hebben aan een jaarlijkse bijeenkomst, zoals deze door SUNN georganiseerde dag, om de onderwerpen armoede, schulden en urgente noden te bespreken en waarbij de hele keten aan tafel zit. In de eerste fase van dit Breed Maatschappelijk Overleg gaven religieuze en levensbeschouwelijke instellingen en vermogensfondsen al aan elkaar graag opnieuw te willen ontmoeten om kennis uit te wisselen. Ook de SUN-noodhulpbureaus zijn gebaat bij de uitwisseling van hun aanpak en ervaringen, om van elkaar te leren.

Te ondernemen acties:

- Uitwisseling van kennis en ervaring: organiseer vanuit diverse partijen lokale en landelijke inspiratie- en ontmoetingsdagen voor religieuze en levensbeschouwelijke instellingen, hulp- en dienstverlenende organisaties, gemeenten, vermogensfondsen en SUN-noodhulpbureaus en hun netwerken met de frisse, innovatieve, oprechte en actiegerichte agenda waar SUNN om bekend staat.
- Organiseer als SUNN op (twee)jaarlijkse basis een bijeenkomst zoals deze BMO en beschouw de deelnemers als een community: de persoonlijke uitwisseling en het meedenken vanuit eigen rol heeft grote toegevoegde waarde.
- SUNN zou als ambassadeur, woordvoerder en bruggenbouwer op het gebied van armoede, schulden en urgente noden kunnen fungeren. Bijvoorbeeld door samenwerking en verbinding te zoeken met landelijke koepelorganisaties van fondsen, gemeenten, hulpverlening en de christelijke en islamitische gemeenschap.
- SUNN zou kunnen starten met een digitale community rondom armoede, schulden en urgente noden op LinkedIn en deze community ook kunnen uitnodigen voor bijeenkomsten.

5. Pak het taboe en de schaamte rond armoede en schulden aan

De wens om armoede als taboe aan te pakken leeft breed. Want het taboe rond armoede veroorzaakt schaamte, waardoor mensen te laat hulp zoeken. Dit vergroot leed en vertraagt het herstelproces. Onderzoek wijst uit dat mensen die weinig te besteden hebben of in de schulden zitten, door schaamte gedrag gaan vertonen waardoor de armoede in stand blijft en zelfs erger wordt. Mensen die zich schamen voor een laag inkomen komen in een vicieuze cirkel terecht doordat zij zich terugtrekken uit het sociale leven. Schaamte kan dus tot eenzaamheid en minder sociale contacten leiden. Verslechtering van de financiële situatie leidt weer tot minder sociale contacten, hetgeen ook weer tot een slechtere financiële situatie leidt, enz. enz. Eind mei 2019 startte de landelijke overheids campagne: 'Kom uit voor je schuld'. Deze campagne wil de taboes rondom armoede en schulden doorbreken. Er worden acht verschillende type mensen -armoededeskundigen- geportretteerd, die ook als ambassadeurs aan het werk gaan in acht regio's. Het taboe doorbreken kan ook positief uitwerken op de bejegening van hulpvragers door de overheid en andere instanties.

Te ondernemen acties:

- Partijen moeten actief aan de slag om samen alternatieve en vindplaats gerichte (huisarts, moskee, school, ondernemerskring, enz.) manieren te bedenken om de inkomensondersteuning en minimaregelingen onder de aandacht te brengen van mensen met geldproblemen, dit is van belang omdat bekend is dat zij geneigd zijn zich terug te trekken, te vereenzamen of er het zwijgen toe te doen.
- Investeer als partijen in het sociale kapitaal van mensen om langdurige armoede te voorkomen: voorkom vereenzaming en vermindering van de sociale contacten.
- Afzenders van de landelijke campagne kunnen een verbinding leggen tussen de landelijke overheids campagne 'Kom uit voor je schuld' en de noodhulpbureaus. De campagne wordt regionaal uitgerold, wat goed aansluit bij de lokale werkwijze van SUN-noodhulpbureaus. Partijen kunnen ook de woningcorporaties zowel lokaal als landelijk via hun vereniging Aedes attenderen op de overheids campagne 'Kom uit voor je schuld'. Zo bereikt men 2,6 miljoen huishoudens.
- Investeer in positieve rolmodellen (ervaringsdeskundigen) en maak het onderwerp bespreekbaar door te kiezen voor positieve terminologie en bejegening. De gemeente Amstelveen pakt dat zo aan: [Youtube](#).
- De overheids campagne 'Kom uit voor je schuld' kan aan kracht winnen als deze zou verwijzen naar organisaties die mensen met urgente noden ondersteunen zoals [SUNN](#) en organisaties die kinderen ondersteunen die opgroeien in armoede zoals [Samen voor Alle Kinderen](#), [Stichting Jarige Job](#), [Stichting Leergeld](#), [Nationaal Fonds Kinderhulp](#) en [Jeugdfonds sport & cultuur](#).
- Investeer als partijen in een anoniem meldpunt/ loket "Eerste Hulp bij urgente noden, armoede en schulden", zodat mensen zonder schaamte informatie kunnen inwinnen.

6. Zorg dat hulp daadwerkelijk terechtkomt bij de juiste personen

Breed gedeeld is de mening dat de dienst- en hulpverlening aan mensen met armoede, schulden of urgente noden nu niet op orde is. De verloopt nu te willekeurig. Maar wat is dan wél een goede structuur om deze mensen eenvoudig en doeltreffend te helpen? Dit vraagstuk is een speerpunt voor diverse maatschappelijke organisaties, landelijke campagnes en concrete acties. Deelnemers van de BMO-bijeenkomsten vormen een divers samen gestelde community die een verdere rol zou kunnen spelen bij het bedenken van verbeteringen voor de huidige dienst- en hulpverlening.

Te ondernemen acties:

- SUNN kan bijdragen door vanuit deze *community* signalen op te halen en dat geluid verder te brengen en te versterken als woordvoerder op landelijk niveau.
- Deelnemers zien graag een landelijk nummer voor hulp en informatie bij armoede en schulden; een soort 112 voor armoede en schulden.

- Ook zou er, naar analogie van [Zorgkaart Nederland](#), een landelijke armoede- en schuldenkaart moeten komen. Ook dit is te koppelen aan een landelijke campagne.

7. Organiseer train-de-trainer-modules en lokale gespreksgroepen voor moslims

Ook binnen de moslimgemeenschap gaat armoede gepaard met schaamte en schuldgevoel. Hierdoor modderen mensen onnodig door. Moslims helpen elkaar wel in eigen kring, maar er is, vooral in de Marokkaanse gemeenschap, in de meeste gevallen geen structurele hulp vanuit de moskee. Het organiseren van gespreksgroepen en train-de-trainer-modules om moslims met financiële problemen te helpen zou een serieuze verbetering van het huidige beleid kunnen betekenen en voor mensen met geldzorgen hét verschil kunnen maken.

Te ondernemen acties:

- Organisaties met interesse voor dit thema kunnen samen inventariseren welke train-de-trainermodules er bestaan en in gezamenlijkheid een project ontwerpen dat voor financiële ondersteuning ingediend kan worden bij Rijk, gemeenten en fondsen.
- Partijen dienen nader te verkennen via welk type projecten zich leent voor het adresseren van armoede, schulden en urgente noden onder moslims op een meer indirecte manier, bijvoorbeeld langs de weg van gespreksgroepen over thema's als gezondheid, educatie of sport en bewegen omdat mensen voor deelname geen schaamte voelen en wel de beoogde informatie en ondersteuning kunnen ontvangen.
- Binnen de moskeeën zijn er goede ervaringen met zakformaat foldertjes over geldzorgen (ter grootte van een visitekaartje), gepubliceerd in het Turks en Arabisch. Deze kunnen bezoekers heimelijk meenemen in het voorbij lopen. Deelnemers raden aan deze folders op landelijk niveau te verspreiden onder de doelgroep.
- SUNN zou samen met de landelijke islamitische organisaties een rol kunnen spelen bij de aanpak van deze punten en in gezamenlijkheid de benodigde gelden werven.

8. Keer terug naar de menselijke maat en zet gemeenten aan tot omdenken

De aanpak van armoede, schulden en urgente noden door gemeenten is momenteel volgens de deelnemers te juridisch ingestoken. Er is behoefte aan een structuur die die uitgaat van gelijkwaardigheid tussen de dienstverlener en de hulpvrager. Dit ideaal lijkt bijvoorbeeld bereikbaar via de door Stimulansz ontworpen [De omgekeerde toets](#).

De deelnemers opperen verder onder meer de volgende verbeterpunten:

- Train medewerkers op het gebied van bejegening, kennis en vakmanschap.
- Zie armoede als een 'armoedekluwen', want armoede draait niet alleen om geld, maar ook om eenzaamheid, schulden, geen netwerk hebben, enz. Houd dus rekening met alle leefdomeinen en behoeften van cliënten.
- Doorbreek als gemeente ook de schaamte rond armoede en schulden door mensen niet het gevoel te geven dat zij iets 'mankeren'.

Te ondernemen acties:

- Partijen zouden met gemeente(n) in gesprek moeten gaan over de cultuur en de wens van hulpvragers om gelijkwaardig te worden bejegend.
- Het formeren van een 'Sociaal Commandoteam' dat op afroep naar een gemeente komt om een project op het gebied van armoede, schulden en urgente noden te ondersteunen met strategie, fondsenwerving, het (her)schrijven van stukken, enz. Dit Sociaal Commandoteam kan door vermogensfondsen, Rijk of betreffende gemeenten gefinancierd worden.
- Afstemmen van dienstverlening op specifieke doelgroepen zoals alleenstaande moeders, 18+-jongeren of ondernemers. Nu is het aanbod te uniform en te eenzijdig. Kijk voor hoe het anders kan naar projecten als [Van Schulden naar Kansen](#) en [Talentcoach](#).

- Benut bestaande digitale instrumenten zoals [De Voorzieningswijzer](#) en [Bereken uw Recht](#) om snel inzichtelijk te maken op welke voorzieningen iemand recht heeft, en waar bespaarkansen liggen. En maak gebruik van de [Omgekeerde Toets](#).
- Ga als gemeente samen met De Uitvoeringsbrigade aan de slag in een pilot met de door hen ontwikkelde [app Growpad](#). Growpad start niet bij iemands financiële problemen, maar bij de voor hem belangrijke leefvelden (geld, werk, inkomen, sociaal netwerk, opvoeding, veiligheid en gezondheid). Growpad koppelt die leefvelden aan doelen en subdoelen. En die leiden weer tot concrete stappen voor de cliënt en de coach.
- Zet samen met SUNN een SUN-noodhulpbureau op om samen de regionale of gemeentelijke doelen qua armoede- en schuldenbestrijding te behalen en urgente noden te lenigen. Samenwerking met SUNN biedt een gemeente:
  - Partnerschap en co-creatie, complementair beleid
  - Publiek-private samenwerking -ook op financieel gebied- bij een gezamenlijke maatschappelijke opgave
  - De aansluiting op een landelijke infrastructuur en kennisdeling
  - Beleidsverbetering door inzet van de expertise en ervaringen van het SUN-noodhulpbureau

9. Keer het rendementsdenken en de afrekencultuur binnen gemeenten

Een effectieve aanpak van armoede, schulden en urgente noden vereist volgens deelnemers een ommezwaai in het huidige rendementsdenken en de afrekencultuur binnen gemeenten:

- Inzetten op de preventie van armoede en schulden bespaart uiteindelijk geld doordat de escalatie van problemen, bijvoorbeeld door huisuitzetting, wordt voorkomen. Dit betekent dat gemeenten en wijkteams tijdelijk extra moeten durven investeren aan de voorkant (de zogenaamde boeggolf in het sociale domein), voordat het probleem uit de hand is gelopen om daarmee latere escalatie en daarmee gemoeide hogere kosten te voorkomen en mensen duurzaam uit de problemen te helpen.
- Gemeenten beoordelen aanbestedingen te vaak puur op de door aanbieders opgevoerde kosten in de begroting. Hoe lager de begroting van de aanbieder, hoe groter zijn kans is om de aanbesteding te winnen. Men zou een partij bij een aanbesteding echter ook moeten beoordelen op kwaliteit, realiteitszin, kennis van de lokale situatie, het hebben van lokale netwerken en een langjarige band met cliënten. In veel gevallen leidt goedkoop nu in de praktijk tot duurkoop, omdat de participatiegraad van bewoners of de beoogde resultaten tegen vallen en het bereik van de goedkopere partij te laag blijkt. Bestaande structuren vallen daardoor uiteen en het kost soms jaren om de schade te herstellen en het vertrouwen te herwinnen.
- Bij gemeenten heerst een afrekencultuur. Jaarlijks sneuvelen ruim 200 bestuurders vanwege het niet adequaat kunnen verantwoorden van uitgaven. Binnen gemeenten is bekend dat een wethouder liever “scoort” met een kort afgebakend project in het fysieke domein zoals de aanleg van een park, fontein of nieuwbouwwijk, dan te investeren in een langjarig sociaal project. Want hoe meet en verantwoord je de impact, de kosten en het rendement van een interventie bij iemand die al 20 jaar werkloos is? Het is hoog tijd dat deze manier van werken een halt wordt toegeroepen en dat er vaker integraal naar vraagstukken wordt gekeken.

Te ondernemen acties:

- Start een InnovatieLab: koppel ondernemers, het bedrijfsleven en onderzoekers aan dossiers op het gebied van armoede en schulden. Laat ze meedenken en -doen bij de ontwikkeling van een businessmodel en het becijferen van de toegevoegde waarde van projecten of interventies.
- Stel een Maatschappelijke Raad samen van alle partijen die in een gemeente belanghebbend zijn (inwoners, onderwijs, bedrijfsleven, corporatie, zorgpartij, enz.) en laat deze Maatschappelijke Raad vooraf, tijdens en na afloop van een project mede

beoordelen of de gelden goed besteed zijn, hiermee genereert een gemeente maatschappelijke legitimatie op democratische gronden voor haar handelen.

- Borg en verduurzaam best practices. Hierbij kan een open source database helpen. Kijk daarbij ook naar producten uit de wijkaanpak zoals de Effectenarena en Wat werkt in de wijk? En kijk naar de Parels uit de BMO-bijeenkomsten^{xiii}. Beoordeel, aan de hand van uniforme criteria, welke initiatieven zich hebben bewezen in de praktijk. Verspreid deze lijst onder gemeenten.
- Positive reinforcement: loof een prijs uit voor de beste initiatieven die een gemeente helpen ambities op het gebied van armoede- en schuldenbestrijding te realiseren.
- Durf boven het maaiveld uit te komen: stop met het uitsluitend afrekenen van bestuurders op financieel rendement, maar kijk over een langere periode naar wat er beoogd en bereikt wordt in het sociale domein.

En nu aan slag

De deelnemers aan de slotconferentie 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid?!' tonen zich zonder uitzondering bevlogen, enthousiast, creatief en coöperatief. Dat is belangrijk, want er is een hoop te doen. De aanpak van armoede, schulden en urgente noden vraagt om meer (wetenschappelijke) kennis van wat écht helpt, meer effectief beleid, meer samenwerking en misschien wel vooral meer preventieve maatregelen, want anders blijft het dweilen met de kraan open. Bijzonder aan het door SUNN opgezette Brede Maatschappelijk Overleg is dat het diverse concrete ideeën, criteria, en actie- en speerpunten heeft opgeleverd om (samen met SUNN) aan te vatten en/of te verwerken in eigen beleid of projecten.

Maar zoals de Friezen zeggen: 'It is mei sizzen net te dwaan'. Dat betekent: Geen woorden maar daden. Het komt er nu op aan dat de deelnemers en betrokken partijen echt iets gaan doen met de in dit verslag vastgelegde ideeën en speer- en actiepunten. Heel praktisch bruikbaar zijn de door Saskia Keuzenkamp toegelichte selectiecriteria voor navolgbare en opschaalbare initiatieven. Aan de hand hiervan kan in principe de hele lappendeken aan projecten op het gebied van armoede, schulden en urgente noden langs de meetlat worden gelegd. Dan kunnen fondsen en overheden hun geld gericht besteden aan initiatieven die echt werken en structureel succes opleveren. Ook de momenteel populaire inzet van ervaringsdeskundigen is te beschouwen als een experiment dat aan de hand van de vier selectiecriteria kan worden geëvalueerd.

Veelbelovend is het idee om de informatie over praktijkgevallen van SUN-noodhulpbureaus (wetenschappelijk) te analyseren. Denk aan het in kaart brengen van het percentage mensen dat is vastgelopen op bureaucratische procedures (en welke procedures dit zijn). Of de inventarisatie van de oorzaken (gebeurtenissen of gedrag) waardoor de urgente noden zijn ontstaan. Zo'n analyse kan bruikbare informatie opleveren voor gemeentelijke en landelijke beleidsmakers over het perspectief van cliënten. Dat kan een bijdrage leveren aan het verbeteren van beleid. Een lange lijst actiepunten is geopperd door de deelnemers aan de vier denk- en doe-tanks. Diverse ideeën bieden een kans op een snel succes, zoals het verspreiden van foldermateriaal in moskeeën. En wat zou het mooi zijn als er, naar analogie van Zorgkaart Nederland, een landelijke armoede- en schuldenkaart zou worden opgezet. Dat kan overzicht en inzicht bieden aan iedereen die wil weten wat er op het gebied van armoede, schulden of urgente gebeurt. SUNN hoort graag wat er met de geopperde ideeën in de praktijk is gedaan.

Het allermooiste is natuurlijk om armoede, schulden en urgente noden te kunnen voorkomen. Deze preventie begint met inzicht in de oorzaken van financiële problemen. Die liggen mogelijk deels bij de inrichting van onze maatschappij. Denk aan het toeslagensysteem, digitalisering, agressieve verkooptechnieken, en de ver doorgevoerde eigen verantwoordelijkheid voor je geld. Te prijzen is de aanstaande overheids campagne 'Uit je schuld', die als doel heeft om de schaamte rond financiële problemen te doorbreken. Maar

daarnaast hebben veel Nederlanders simpelweg behoefte aan beschermende wettelijke regels, tijdige concrete hulp, begeleiding of een (digitaal) systeem dat voorkomt dat er problematisch geldgebrek kan ontstaan. Op deze punten is onder meer de landelijke overheid aan zet. En dan zijn we weer terug bij het belang van samenwerking en kennisdeling tussen alle partijen die met armoede, schulden en urgente noden bezig zijn.

SUNN kan zich hierbij opwerpen als belangenbehartiger, woordvoerder en bruggenbouwer, met als doel om de kennis, krachten en ervaringen van alle betrokken partijen te bundelen. Om dan samen te bouwen aan een land waar niemand meer door geldgebrek de boot mist, tussen wal en schip valt of zich ongelukkig of buitengesloten voelt.

Erica Verdegaal (geldzaken journalist en publicist) – mei 2019

Tot Slot

SUNN heeft de vijf bijeenkomsten in het kader van dit Breed Maatschappelijk Overleg met plezier georganiseerd en hoort graag terug wat u als lezer gaat doen met de opbrengsten. De bijeenkomsten waren voor mij als SUNN-directeur heel gevarieerd en hebben mij in ieder geval interessante extra inzichten opgeleverd. Ook vormen ze aanleiding om met het SUNN-bestuur een denk- en doetanksessie te organiseren om samen relevante bouwstenen te identificeren voor het nieuwe SUNN-beleidsplan 2020-2025.

SUNN kent een prachtige traditie die terug gaat tot 1914 (kijk daarvoor vooral eens op onze website onder de kop “geschiedenis”), dat wil echter niet zeggen dat we niet open staan voor vernieuwing. Meerdere ideeën, projecten of vormen van samenwerking die in de bijeenkomsten geopperd werden, zijn zeker van toegevoegde waarde voor onze activiteiten. Als SUNN kunnen we echter niet en willen we ook niet alle aangedragen ideeën zelf ter hand nemen. Laat onze verslagen dan ook vooral een uitnodiging zijn aan de vele partijen met wie wij in contact staan om de voor hen bruikbare en werkzame bestanddelen eruit te filteren en deze ten uitvoer te brengen. Want één ding is duidelijk: alleen als de hele keten bereid is te bewegen dan komt daadwerkelijk de door iedereen zo gewenste verandering tot stand in het beleid rondom armoede, schulden en urgente noden.

SUNN is lid van de branche-organisatie FIN (Fondsen in Nederland), daarvan zijn vele vermogensfondsen lid die honderden jaren ouder zijn dan SUNN en zich al die jaren richtten op armoedebestrijding. Getuige de noodzaak van hun bestaan in de afgelopen eeuwen heeft SUNN niet de illusie dat armoede, schulden en urgente noden uitsluitend in deze moderne tijd voorkomen en dat we deze geheel uit zouden kunnen bannen. Wat we als SUNN echter wel willen bereiken is een landelijk dekkend netwerk van noodhulp omdat wij menen dat noodhulp niet van toeval afhankelijk mag zijn; die dekking hebben we met aanwezigheid in ruim 100 gemeenten nog niet bereikt. Ook willen we met onze inzichten bestaand beleid slimmer en effectiever maken: *urgente* noden mogen niet synoniem zijn aan *voorspelbare* noden. Op het moment dat nood voorspelbaar wordt dan is er immers iets structureel mis met de manier waarop we wet- en regelgeving hebben ingericht en is het efficiënter om deze weeffouten samen te signaleren en te veranderen.

SUNN werkt dus enerzijds aan het opbouwen van een landelijk dekkend netwerk van noodhulp en anderzijds aan signalering om effectiever beleid tot stand te brengen. Ook werken wij graag samen met initiatieven die zich richten op het voorkomen van geldproblemen. Mocht u als lezer van dit verslag inhoudelijk, financieel of anderszins een verbinding zien met de werkzaamheden en ambities van SUNN dan horen we dat bijzonder graag. De deelnemers hebben gevraagd om een jaarlijks terugkerende SUNN-bijeenkomst: wie weet bent u daar dan zelf een volgende keer bij? Ik nodig u hierbij uit om deel uit te maken van onze “SUNN-community”, daarvoor kunt u zich aanmelden bij ondergetekende. Dat alles onder het motto: #samenmakenwehetverschil!

Nathalie Boerebach – directeur SUNN, mei 2019

Noten

- ⁱ Dit blijkt uit de publicaties 'Armoede in Kaart 2018' en 'De SCP-methode voor het meten van armoede: herijking en revisie'.
- ⁱⁱ Rapport 'financiële problemen 2018' van het Nibud, 10 december 2018
- ⁱⁱⁱ De vier verslagen zijn verkrijgbaar door dit kenbaar te maken bij SUNN via info@sunnederland.nl.
- ^{iv} Deze bijdrage is als PDF-bestand op te vragen bij SUNN via info@sunnederland.nl.
- ^v Rapport 'Onoplosbare schuldsituaties' van de NVVK, 2014
- ^{vi} Dit blijkt uit het proefschrift 'Poor psychology: Poverty, shame, and decision making' van gedragswetenschapper Arnoud Plantinga, 2019
- ^{vii} De vier verslagen zijn verkrijgbaar door dit kenbaar te maken bij SUNN via info@sunnederland.nl.
- ^{viii} Deze definitie is opgesteld door Eric van der Eerden, penningmeester van de [Vereniging van Ervaringswerkers](#).
- ^{ix} De vier verslagen zijn verkrijgbaar door dit kenbaar te maken bij SUNN via info@sunnederland.nl.
- ^x Dit beschrijven de Amerikaanse wetenschappers Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir in hun boek: 'Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen'
- ^{xi} 'Scarcity, why having too little means so much' (2013), Sendhil Mullainathan (Harvard-econoom) Eldar Shafir (Princeton-psycholoog)
- ^{xii} De werking van SUN Sociaal Leenfonds (SSLF) is onderzocht, het onderzoeksrapport is te downloaden van de SUNN-website onder "actueel".
- ^{xiii} Deze 'parels' staan beschreven in de vier verslagen van de bijeenkomsten 'Hoe doen we het eigenlijk'. Ze zijn verkrijgbaar door dit kenbaar te maken bij SUNN via info@sunnederland.nl.

Contactgegevens SUNN:

SUN Nederland
Arendstraat 27
1223 RE Hilversum
info@sunnederland.nl
www.sunnederland.nl

SUNN Kamer van Koophandel: 41188770
SUNN RSIN/fiscaal nummer: 9325700
SUNN bankrekeningnummer: NL19 INGB 0004 8707 27